ODTÜ Gelişme Dergisi, 43 (Aralık), 2016, 725-743

Patronaj ilişkilerinde Latin Amerika örneği: Kır-kent ayrımına bir bakış

Kürşat Çınar
Bilkent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Ankara
e-posta: kursat.cinar@bilkent.edu.tr

Özet

Bu makale, patronaj ilişkilerinin Latin Amerika'daki evrimini kır-kent ayrımı çerçevesinde değerlendirmektedir. Konunun teorik çerçevesi incelendikten sonra, Latin Amerika'daki şehirleşme trendlerine göz atılacak, daha sonra bilhassa Meksika ve Venezüella örnekleri üzerinde durularak Latin Amerika'daki patronaj ilişkilerinde kır-kent ayrımının farklılıkları irdelenecektir. Makale, patronaj ilişkilerinde olgusal olarak süreklilik gösteren kır-kent ayrımının analitik seviyede anlamlı farklılıklar içerdiğinin altını çizmektedir. Buna göre, kırsal bölgelerdeki patronaj ilişkileri, normatif saygı bağlarına, Weber'ci bir "geleneksel otorite"ye ve yerel siyasi liderle halk arasında daha duygusal bağlara dayanırken, kentsel patronaj ilişkileri ise siyasi partilerin daha baskıcı yöntemler izlediği, Downs'çu bir rekabetten beslenmektedir. Makale, hangi tarihsel, sosyoekonomik ve siyasi dinamiklerin, hangi tip siyasi patronaj ilişkilerine neden olduğunu görmek için yerel analizlere daha derinlemesine yer veren çalışmalara ihtiyaç duyulduğunun altını çizmekte, Latin Amerika örneğinden yola çıkarak literatüre katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Siyasi patronaj, Latin Amerika, şehirleşme, kır-kent ayrımı.

1. Giriş

Siyasi patronaj ilişkilerine dair literatür temelde üç soru etrafında oluşmaktadır: Patronaj ilişkileri nasıl işler? Patronaj ilişkilerine hangi faktörler neden olur ve neler son verir? Patronaj ilişkileri demokratik normlara uygun mudur? (Stokes vd., 2013; Kitschelt ve Wilkinson, 2007). Bu makale, patronaj ilişkilerine dair ilk iki soruyla ilgilenmektedir (patronaj ilişkilerinin üçüncü ve normatif boyutu makale kapsamının dışındadır). Bunu yaparken de patronaj ilişkilerinde kır-kent ayrımı teorik olarak incelenmekte, bu teorik inceleme daha sonra Latin Amerika ülkeleri ışığında desteklenmektedir. Buna göre, makale patronaj ilişkilerinde kır-kent ayrımının kayda değer ölçüde olduğunu göstermekte,

bunun da demokratikleşme ve kalkınma açısından hem teorik, hem pratik yansımaları olduğunun altını çizmektedir.

Makalenin yapısı şöyledir: İlkin, patronaj ilişkileri teorik olarak tanımlanacak ve patronaj ilişkilerindeki kır-kent ayrımının teorik altyapısı açıklanacaktır. Daha sonra, Latin Amerika özelinde patronaj ilişkilerine genel bir bakış verildikten sonra ülke analizlerine geçilecektir. Ülkeler, "sistematik bir karşılaştırma ve bulguların kümüle edilmesi" mantığıyla seçilmiş (George ve Bennett, 2005: 1), her bulgunun makalenin teorik ve pratik yanlarına katkıda bulunmasına özen gösterilmiştir. Ülke seçimleri, sosyoekonomik kalkınmışlık, şehirleşme kavramlarında olabilen en yüksek çeşitliliği sağlayacak şekilde belirlenmiştir. Gerring'in (2008) ifadesiyle, bu makale patronaj ilişkilerine odaklanmış "Y-merkezli" keşif amaçlı bir çalışmadır ve her ülke patronaj ilişkileri açısından "çeşitli vakalar" (*diverse cases*) olarak değerlendirilmelidir. Bu örneklem mantığıyla, Latin Amerika'daki patronaj ilişkilerindeki kır-kent ayrımına genel bir bakış yapılırken, aynı zamanda Meksika ve Venezüella örnekleri özel olarak incelenecektir. Bu iki örneğin derinlemesine incelenmesi makalenin cevaplamayı amaçladığı iki sorunun daha detaylı olarak yanıt bulmasını kolaylaştıracaktır. Buna ek olarak, aynı ülke içinde farklı patronaj türlerine yer verilerek makalenin analitik argümanı daha keskin hale gelebilecektir. Ülkeleri bir bütün olarak görüp, tek bir patronaj türünün bahsi geçen ülkede hüküm süreceği varsayımını çürüten bu yaklaşım, patronaj ilişkileri dâhil pek çok siyasi ve sosyoekonomik olgunun ülke analizlerinde, yerel dinamikleri de içine alan derinlemesine incelemelerin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

2. Patronaj ilişkilerinde kır-kent ayrımı

Patronaj ilişkileriyle ilgili ilk çalışmalar (bkz. Scott, 1972; Lande, 1973; Lémarchand ve Legg, 1972; Kaufman, 1974; Powell, 1970; Theobald, 1983), daha yüksek bir statüye sahip siyasi "patron"la daha düşük statüdeki seçmen arasındaki birey seviyesinde ikili ve karşılıklı ilişkilere vurgu yapmaktadır. Derinlemesine literatür taramasının sonucunda, bu makalede "patronaj ilişkileri", ister birey, ister küçük topluluklar seviyesinde olsun, seçmenlere (genelde oy desteği olmak üzere) siyasi destekleri karşılığında, değişik şekillerde ekonomik ve siyasi ayrıcalıklar sağlayacak, seçici, ayırt edici ve hiyerarşik destek sistemleri olarak tanımlanmaktadır (Burgwal, 1995; Auyero, 1999; Keating, 1999; Lauth, 2000; Chaves, 2002; Garcia-Guadilla ve Perez, 2002; Lindberg ve Morrison, 2008; Alamdari, 2005; Ansell ve Mitchell, 2011; Corstange, 2011; Levitsky ve Way, 2012).

Patronaj ilişkileri pek çok ülkede siyasi iç dinamiklerin merkezinde yer almaktadır (Anderson, 1967; Scott, 1967). En merkezi sistemlere sahip ülkelerde bile, siyasi partiler desteklerini sürdürebilmek adına patronaj ilişkilerine girmiş, yereldeki siyasi liderlere geniş yetkiler vermiştir. Bu bağlamda patronaj, siyasilerin

seçim risklerini minimize ettiklerini düşündükleri en önemli mekanizmalardan biri olarak görülmelidir (Diaz-Cayeros vd., 2002).

Diğer yandan, patronaj ilişkileri normalde rasyonel bulunmayacak bazı siyasi davranışları anlamamıza da yaramaktadır. Görece daha düşük statüye sahip seçmenlerin, çevrelerinde kendileri gibi olanlarla yatay eşgüdüm mekanizmaları kurmak yerine, neden yüksek bir otoriteye boyun eğdiklerini ve bu sebeple kısa vadede kendilerine menfaat sağlarken, uzun vadede elde edebilecekleri daha büyük siyasi ve ekonomik faydaları nasıl göz ardı ettiklerini ancak patron ilişkileri çerçevesinde anlayabiliriz (Kaufman, 1974; Powell, 1970).

Patronaj ilişkileri, hem kalkınmış, hem de kalkınmakta olan ülkelerde gözlemlenmektedir (Magaloni vd., 2007). Konuyla ilgili öncül çalışmalar (bkz. Lemarchand ve Legg, 1972; Scott, 1972) modernleşme okulunun etkisiyle bu ilişkilerin sosyoekonomik kalkınma ve siyasi kurumlardaki iyileşmelerle zamanla ortadan kalkacağını öngörmüştür. Ancak, patronaj ilişkileri sosyoekonomik kalkınmayla bertaraf olmak yerine, tersine bu makalede de görüleceği üzere yeni formlara evrilmektedir. Bu bağlamda, patronaj ilişkilerini anlamak pek çok ülkenin siyasi mekanizmalarına hâkim olmak için gerekli en önemli yollardan biridir.

Kırsal ve kentsel bölgelerdeki patronaj ilişkilerini daha derinlemesine incelemek, bahsi geçen mekanizmaları daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Kitschelt'e (2000) göre, kır ve kentteki patronaj ilişkileri olgusal olarak bir sürekli-dizi çerçevesinde değerlendirilmelidir. Bir tarafta, kırsal patronaj ilişkilerinde normatif saygı bağlarına ve sadakate dayalı bir sistem öne çıkarken, diğer yanda kentsel bölgelerde patronaj ilişkilerine girmek için birbiriyle rekabet halinde partiler gözlemlenmektedir. Kırsal patronaj, gücü kullananın bir üst olarak değil, bir yerel lider olarak görüldüğü, Weber'ci bir "geleneksel otorite"ye sırtını yaslamaktadır (Weber, 1957). Böylesi patronaj ilişkileri, ülkelerin iktisaden geri kalmış, eğitim imkânlarının ve iletişim olanaklarının kısıtlı olduğu, coğrafi olarak sosyoekonomik ve siyasi merkezlerden uzak bölgelerinde bilhassa gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, yerel "patron" halkla dış dünya arasında bir köprü vazifesi görmektedir (bkz. Lerner, 1958). Kırsal bölgelerde, yerel patron ve halk arasında görece daha duygusal bağlar görülmekte, maddi karşılıklılıktan ziyade içsel karşılıklılık ilkesi göze çarpmaktadır (Finan ve Schecter, 2011).[1] Kırsal bölgelerdeki patronaj ilişkileri ayinsel hediye alışverişlerine dayanmakta, bu da halktaki patronaj ilişkilerine ihanet etme eğilimini azaltmaktadır (Schaffer, 2007). Konuyla ilgili ilginç bir örnek vermek gerekirse, Tayland'da Budist rahipler kırsal

[1] Finan ve Schechter'e (2011) göre, içsel karşılıklılık (intrinsic reciprocity) bir insanın daha önce kendisine iyilikte bulunmuş biri için kendi maddi menfaatinden feragat etmesidir. Buna karşın, maddi karşılıklılık (instrumental reciprocity) ileriye dönük kişisel menfaat hesaplamalarına dayanmaktadır.

bölgelerdeki seçmenlere bir adaydan maddi yardım alıp, başka bir adaya oy vermenin etik olmayacağını salık vermektedir (Hicken, 2007; Callahan, 2005).

Öte yandan, kentsel patronaj ilişkileri, güç, gelir ve siyasi itibar odaklı partilerin Downs'çu rekabetine sahne olmaktadır (Wilson, 1961). Bu ilişkilerde, "siyasi makinalar" (*political machines*) siyasi makamları elde etme adına kendi seçmenini mobilize etme, rakip seçmenleri de yıldırmaya yönelik mantığıyla merkezi konumdadır. Kalifiye olmayan yurttaşlara iş gibi maddi yardımların sunulması, girişimci sınıflara finansal destek karşılığında avantajlı projelerin sağlanması ve idari yapıda parti seçmeninin kayırılması kentsel patronaj ilişkilerinde kullanılan başlıca mekanizmalardandır (Keiser, 2001).

Siyasi makinalar, pek çok ülkede görülen bir sistemdir. Japonya'da *koenkai* adı verilen yerel organizasyonlar, Arjantin'de Peronist Parti'nin geniş ağa dayalı parti yapısı buna örnek verilebilir (Grzymala-Busse, 2008; Auyero, 1999; Stokes, 2005). Kentsel patronaj ilişkileri, ideolojik altyapılı partileri bile etkilemektedir (Coppedge, 2001; Grzymala-Busse, 2008). Etnik partilerse siyasi makinaları siyasi başarı sağlamak için geniş ölçüde kullanmaktadır (Dixit ve Londregan, 1995; Cox ve McCubbins, 1986).

Tüm bu kentsel patronaj ilişkilerinde, kırsal çevrelerde görülen duygusal bağlar yerine, zorlayıcı mekanizmalar devrededir. Kentsel bölgelerde, seçimlerin tekrar eden yapısı siyasilerin zorlayıcı güçlerini kullanmalarına ve ancak siyasi desteğin devamı şartıyla patronaj mallarına erişim sağlanmasına olanak sağlamaktadır (Sobel, 2005; Stokes, 2005). Bu bağlamda, siyasi makamlardaki politikacılar inandırıcı tehditlerle seçmenlerin başka partilere kaymalarının önüne geçebilmektedir (Medina ve Stokes, 2007). Tabii ki, gizli oylama sistemlerinin yürürlükte olduğu pek çok ülkede yüzde yüz bir sadakat sağlamak mümkün olmayacaktır. Böylesi durumlarda, "oy satın alma" yerine "seçimlere katılmayı satın alma" ancak mümkündür (Nichter, 2008). Yine de siyasiler, seçmenlerinin davranışlarını kontrol altına alma adına oy pusulası dağıtma, seçim merkezlerine toplu taşıma gibi yöntemleri kullanmaktan da geri kalmamaktadır. Bu da, yüzde yüz olmasa da, seçmen davranışlarının kentsel bölgelerde önemli ölçüde izlenmesinin yolunu açmaktadır (Stokes, 2005; Manzetti ve Wilson, 2007).

Anlatılan bu kırsal ve kentsel patronaj ilişkilerini birbirinden bıçakla ayrılmışçasına değerlendirmek tabii ki doğru olmayacaktır. Partilerin gelişen kurumsal yapısı en ücra bölgelere bile ulaşılmasını sağlamakta, öte yandan şehirlerin gecekondu bölgeleri kırsal patronaj ilişkilerini andıracak şekillerde gelişebilmektedir. Bu yüzden, kırsal ve kentsel patronaj ilişkilerini birbirinden tamamen bağımsız iki olgu olarak görmektense, bu iki patronaj çeşidini bir sürekli-dizi çerçevesinde değerlendirmemiz gerekir. Ülkelerde tek bir patronaj çeşidinin hâkim olduğunu öne sürmek yanıltıcı olacaktır. Bu makalede görüleceği üzere, aynı ülkenin içinde hem kırsal, hem kentsel bölgelerde patronaj ilişkileri hüküm

sürebilmektedir. Bu yüzden, ülkelerin yerel dinamiklerini tarihsel ve sosyopolitik olarak derinlemesine incelemek, analiz edilen ülkelerin siyasi sistemlerini anlamamız açısından çok faydalı olacaktır. Bu makale de, bu bağlamda Latin Amerika'daki çeşitli ülkelerdeki patronaj ilişkilerini değerlendirmektedir.

3. Latin Amerika'da şehirleşme ve patronaj ilişkileri

Ülke analizlerine geçmeden önce, Latin Amerika'daki şehirleşme ve patronaj ilişkilerinin genel bir çerçevesini vermek sağlıklı olacaktır. Şekil 1'de görüleceği üzere, dünyanın pek çok kalkınmakta olan bölgesinde olduğu gibi Latin Amerika'da da 1970'ler ve 80'lerden itibaren hızlı bir sanayileşme ve şehirleşme eğilimi gözlenmiştir. Dünyada olduğu gibi, Latin Amerika'da da kırdan kente göç, pek çok insanın ve ülkenin kaderini değiştirmekte, bu kitlelerin önlerine yeni fırsatlar ve diğer taraftan yeni mücadele alanları çıkarmaktadır. Latin Amerika özelinde şehirleşme, Şili, Uruguay, Kosta Rika gibi görece kalkınmış ülkeler de dâhil çok sayıda ülkede büyük sosyal devinimlere neden olmaktadır (Salcedo, 2010; Gwynne ve Kay, 2014; Janoschka vd., 2014).

Şekil 1

Latin Amerika'da Şehirleşme Trendleri

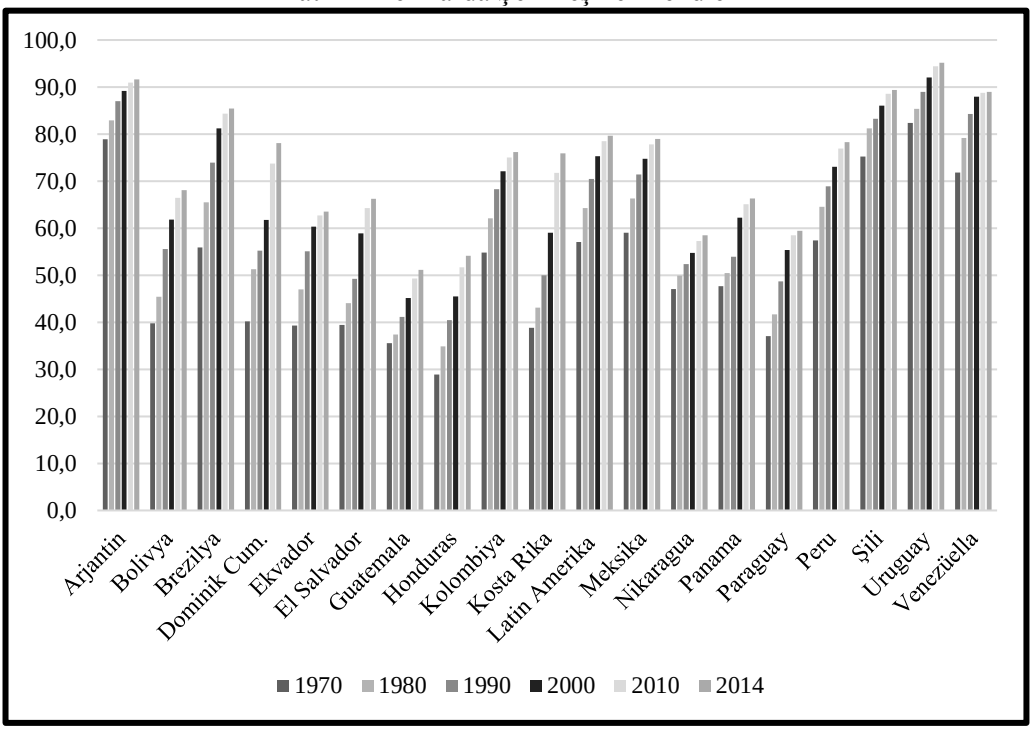

Kaynak: Dünya Bankası Veritabanı (2016).

Diğer yandan, Latin Amerika, patronaj ilişkilerinin dünya çapında en çok gözlemlendiği bölgelerden bir tanesidir (Gay, 1990; Brusco vd,. 2004; Kurtz, 2004; Cameron, 2005; Magaloni, 2006; Holzner, 2007; Yoong ve Closser, 2011). Roberts'a (2002: 26) göre, patronaj "Latin Amerika'nın yüksek oranda bölünmüş sosyal yapısında halen yoğun olarak yaşamaktadır". Shefner'in (2001) belirttiği üzere, bilhassa Latin Amerika toplumlarının fakir kısımları derin patronaj ilişkilerinin içindedir. Benzer mantıkla, Brachet-Marquez (1992: 96) ve Weyland'ın (1996:1) iddia ettiği üzere, patronaj ilişkilerinin "ortaya çıkması ve devamlı tekrardan üretilmesi" "toplumun fakir kalmış bölümlerindeki ayrımları derinleştirmekte ve toplumda olması gereken reform baskılarını azaltmaktadır". Fox'un (1994: 162) belirttiği üzere, "sivil toplum oluşmasında küçük de olsa önemli adımlar atılmaya başlanmış"sa da, Gay'in (1999: 49) çok yerinde bir şekilde vurguladığı gibi "Latin Amerika'da patronaj, sivil topluma çok büyük darbe vurmakta, gerçek ve anlamlı siyasi katılımın önüne geçmekte ve toplumların az gelişmiş kesimlerinin ekonomik bağımlılıklarını sürdürmektedir". Tüm bu değerli çalışmalar ışığında, Latin Amerika'daki patronaj ilişkilerinin, bize hem bölgeyle ilgili, hem de dünyadaki siyasi sistemlerle alakalı dersler çıkarmamızı sağlayacak geniş bir ortam sağladığını görmekteyiz. Bu bağlamda, bu makale Latin Amerika'daki patronaj ilişkilerine kır-kent ayrımı yaklaşımıyla eğilecektir. Konuyla ilgili hâlihazırdaki çalışmalar ya tamamen teorik kalmakta (Roniger, 1987; Houtzager, 2001; Villarreal, 2002), ya da tek bir ülke çalışmasına yer vermektedir (Hellinger, 1978; Hoefle, 2000; Luna ve Mardones, 2010; Szwarcberg, 2010). Konuyla ilgili literatür taramasının sonunda, Latin Amerika için karşılaştırmalı bir yaklaşımla kırsal ve kentsel patronajı hem teorik, hem pratik olarak ele alan bir çalışmanın eksikliği dikkat çekmektedir. Bu makale, literatürdeki bu boşluğu doldurarak, patronaj ilişkileriyle ilgili bilgimizi ileri götürmeyi amaçlamaktadır.

4. Latin Amerika'da patronaj ilişkilerindeki kır-kent ayrımına genel bir bakış

Makalenin bu bölümü, Latin Amerika'daki patronaj ilişkilerinde kır-kent ayrımının genel bir çerçevesini verecektir. Şekil 1'de görülebileceği üzere, Guatemala, Honduras, Nikaragua gibi ülkelerde halkın hala önemli bir kısmı kırsal bölgelerde yaşamaktadır. Diğer yandan, Arjantin, Şili, Uruguay gibi ülkelerde ise yüksek şehirleşme oranları gözlenmektedir. Bu bağlamda, Latin Amerika bizlere patronaj ilişkilerinin kır-kent ayrımında değerlendirilmesi noktasında zengin örnekler sunmaktadır.

Kay'in (2001: 760) belirttiği üzere, Latin Amerika'daki "kırsal halk patronaj ilişkilerinde saplanıp kalmıştır". Bunun gibi pek çok araştırmacı da Latin Amerika'daki kırsal patronaj ilişkilerinin yoğunluğuna dikkat çekmektedir (Hellinger, 1978; Roniger, 1987; Gay, 1990; Carroll ve Bebbington, 2000; Hoefle,

2000; Houtzager, 2001; Villarreal, 2002; Kitschelt ve Wilkinson, 2007). Bilhassa anakent merkezlerinden coğrafi olarak uzak, dağlık bölgelerde patronaj ilişkileri kendisini iyiden iyiye hissettirmektedir (Kitschelt ve Wilkinson, 2007).

Örneğin, Kolombiya'daki kırsal patronaj ilişkileri, on yıllardır süregelen şiddet sarmalının içinde büyümüştür (Schmidt, 1974; Escobar, 2002). Bu ülkedeki kırsal patronaj, yerel seçkinlerin (*hacendados*) güç ve kaynakları etrafında oluşmakta ve bu yerel "patron"ların kişisel ilişkileri çerçevesinde dönmektedir (Escobar, 2002: 30-31, Schmidt, 1974: 98). Kolombiya'daki kırsal patronaj ilişkileri yazılı olmayan kurallarla yerel patron ve halk arasındaki karşılıklı bağ etrafında örülmektedir. Kolombiya genelinde siyasi partiler süregelen bu patronaj ilişkilerinin farkında olup, siyasi stratejilerini buna göre oluşturmaktadır (Dugas, 2003: 1122; Escobar, 2002: 38). Çiftçilerin on yıllardır süregelen mücadelelerinin aksine, Kolombiya kırsalında hala patronaj ilişkileri hüküm sürmektedir (Martz, 2000: 653; Escobar, 2002: 28).

Buna benzer bir şekilde, Nikaragua örneğinde de tüm siyasi partiler kırsal bölgelerde yoğun bir şekilde patronaj ilişkilerine sahiptir (Gonzalez-Ocantos vd., 2010; Croissant ve Merkel, 2011). Bilhassa, otoriter Somocista rejiminin ardılı olan Anayasacı Liberal Parti (PLC), kırsal kesimlerde patronaj ilişkileri sayesinde büyük başarılar elde etmiştir (Guzman ve Scholtbach, 2008). Kişisel hediye alışverişleri Nikaragua kırsalındaki oy satın almalarında yoğun olarak kullanılmaktadır (Gonzalez-Ocantos vd., 2010: 35). Dahası, yereldeki siyasi seçkinler acil durumlarda çiftçilere yardım etmeyi bir borç bilmektedir. Çiftçilerle yapılan mülakatlarda, çiftçilerin, aile üyelerinden biri hastalandığında, devletten yardım almak yerine, yerel patronların kapısını çaldığı açıkça belirtilmiştir (Colburn, 1984: 110). Sangster'e göre (2003: 123), patronaj ilişkileri kırsal bölgelerde yaşanmış nice sosyopolitik şiddete ve çalkantılara rağmen, çiftçilerin neden hala yerel patronların yanında yer aldığını anlama adına çok faydalı olacaktır.

Latin Amerika'da kırsal patronaj bilhassa Bolivya, Paraguay gibi görece daha fakir ülkelerde çok daha yaygın olarak gözlenmektedir (Stokes vd., 2013). Bu da bizlere ekonomik kalkınmışlık ve patronaj ilişkileri arasındaki kuvvetli bağın bir kez daha altını çizmektedir (Kitschelt ve Wilkinson, 2007).

Diğer yandan, Latin Amerika'daki patronaj ilişkileri kırsal bölgelerle sınırlı değildir. Tersine, pek çok araştırmacı kentsel patronajın en az kırsal patronaj kadar bölgede etkili olduğunu vurgulamaktadır (Fox, 1994; Hellman, 1994; Weyland, 1996; Gay, 1999; Shefner, 2001; De la O, 2010). Örneğin, Brusco vd.'ye (2004) göre, Arjantin'deki kentsel patronaj ilişkileri fakir ve az eğitimli seçmeni sarıp sarmalamış, siyasi partilerin basit yardımlarla bu kesimlerin oyunu almasına olanak sağlamıştır. Benzer bir yaklaşımla, Manzetti ve Wilson (2007: 963) bilhassa Peronist Parti'nin (PJ) şehirlerdeki parti makinalarında öncü olduğunu ortaya koymaktadır. PJ'nin yanı sıra, Radikal Yurttaşlık Birliği Partisi (UCR) ülkede

yoğun patronaj ilişkilerine sahiptir (Calvo ve Murillo, 2004: 751). Calvo ve Murillo'ya göre (2004: 746), PJ işçi sınıfını, UCR orta sınıfları hedef alacak şekilde kentsel bölgelerde kümelenmiş ve buralardan siyasi başarı çıkarmayı amaçlamıştır.

Auyero'nun (2000) Buenos Aires'in varoşlarında yaptığı derinlemesine etnografik çalışma, Arjantin'deki kentsel patronajın boyutlarını bizlere göstermektedir. Bu ilginç ve değerli çalışma, PJ'nin arabulucularının (*punteros*) Villa Paraiso gecekondu mahallesindeki halkla ilişkilerini ortaya koymaktadır (Auyero, 2000: 59). Auyero'ya (2000: 70) göre, arabuluculara yakın dar çevre bu insanları "yardımsever, fedakâr, iyi insanlar" olarak tanımlarken, gecekondu bölgesinin geri kalanı arabulucuları "insanları kullanan, kötü ve yozlaşmış insanlar" olarak tanımlamaktadır. Bu çalışma, kırsal bölgelerde görece daha sabit (ve genelde olumlu) bir imaja sahip yerel seçkinlerin aksine, kentsel bölgelerdeki siyasi aracıların çok değişik şekillerde algılandığının altını çizmektedir.

Genel olarak bakıldığında, Arjantin'deki siyasetçiler yoğun olarak kentsel patronaj ilişkilerinden yararlanmaktadır. Kentsel bölgelerdeki seçmenler de, genel olarak duygusal değil, maddi gerekçelerle (iş, ayni yardım vb.) bu partileri desteklemektedir (Calvo ve Murillo, 2004: 745). Partiler, seçmenlerin başka partilere oy vermesinin önüne geçmek için yoğun çaba harcamakta, böylesi bir durumda seçmenleri cezalandıracaklarına dair tehditler savurabilmektedir (Stokes, 2005: 325). Arjantin'deki kentsel patronajın ana kaynağı, daha önce bahsedilen parti makinaları ve bunların birbiri arasındaki yoğun rekabetidir.

Benzer bir şekilde, Weyland'a (1996: 5) göre Brezilya'daki siyasetçiler politika geliştirmede yetersiz kaldıkları için, patronaj ilişkilerine başvurmaktadır. Bu da, ülkedeki reform çalışmalarına ket vurmakta ve ülkenin sosyoekonomik gelişmişliğinin önüne geçmektedir (Weyland, 1996: 14-15). Gay (1999: 65) ise konuyu farklı biçimde ele alıp, "ülkedeki yavaş modernleşme hızının arkasında patronaj ilişkileri aransa da, kentsel bölgelerdeki patronaj, fakir halk için devletin yetersiz kaldığı pek çok konuda yaşamın zorluklarıyla mücadelede adeta sığınılacak bir liman olarak görülmektedir" demiştir. Rio de Janeiro'nun gecekondu (*favela*) mahallerinde yaptığı alan çalışması sonucunda, araştırmacı "patronaj, sabit bir olgu olmanın aksine, buralarda her daim yeniden pazarlık masasını açabilecek, pragmatik ve değişken bir olgudur" savını ortaya koymaktadır (Gay, 1999: 49).

Genel olarak bakıldığında, Brezilya'daki şehir siyaseti patronaj ilişkileri etrafında dönmektedir (Baiocci, 2003: 202). Gay'in (2006: 212) bir diğer çalışmasında belirttiği üzere, pek çok yerel sivil toplum kuruluşunun ve demokratikleşme çabalarının aksine, Brezilya'da olan "patronajın demokratikleşme"sinden ziyade "demokrasinin patronajlaşması"dır. Arjantin ve Brezilya gibi görece yüksek şehirleşme oranlarına sahip Latin Amerika ülkelerinde sanayileşme, modernleşme ve şehirleşme pek çok imkânlarla beraber, pek çok

sorunu da beraberinde getirmekte, bu da kentsel bölgelerde yaşayan halkları patronaj ilişkilerinden medet umar hale getirebilmektedir (Stokes vd., 2013).

Makalenin bu kısmında Latin Amerika'daki patronaj ilişkilerindeki kır-kent ayrımına genel bir bakış attık. Bir sonraki kısımda Meksika ve Venezüella örneklerinde iki tip patronaj ilişkisi irdelenerek daha derinlemesine bir analiz yapılacaktır.

5. Ülke analizleri: Meksika ve Venezüella

Latin Amerika'daki patronaj ilişkilerinin genel çerçevesini verdikten sonra, makalenin bu bölümünde Meksika ve Venezüella örneklerinin üzerinde duracağız. Makalenin başında belirtildiği üzere, bu örnekler patronaj ilişkilerine odaklanmış "Y-merkezli" keşif amaçlı bu çalışmada "çeşitli vakalar" (diverse cases) olarak değerlendirilmektedir. Bu iki ülke, şehirleşme bağlamında farklılıklar sunması açısından (Venezüella'nın daha önceden şehirleşme yaşamış olması -bkz. Şekil 1- ve bugün de daha yüksek şehirleşmeye sahip olması dolayısıyla) patronaj ilişkilerindeki kır-kent ayrımını anlama ve açıklamada bizlere hem anlamlı, hem de çeşitli örnekler oluşturmaktadır. Dahası, bu iki ülke hem kırsal, hem kentsel patronaj ilişkileriyle ilgili bize değerli çalışmalar sunmakta, bizlere aynı ülke içerisinde patronaj ilişkilerindeki kır-kent farkını gözlemleyebileceğimiz karşılaştırmalar yapma olanağı vermektedir.

5.1. Meksika

Pek çok uzmana göre Meksika ve bilhassa kırsal kesimleri, halen Kurumsal Devrimci Parti (PRI) tarafından yönlendirilen patronaj ilişkilerinin etkisi altındadır (Villarreal, 2002: 479; Stokes vd., 2013: 51). Meksika'daki yerel seçkinler (*caciques*) çok uzun süredir başta PRI olmak üzere, siyasi partilerle yerel seçmen arasında köprü vazifesi görmüştür. Bu durum, özellikle coğrafi olarak ücra bölgelerde göze çarpmaktadır (Shefner, 2001: 593). Holzner'in (2007) yaptığı derinlemesine çalışma, Oaxaca eyaletindeki La Cienega ve Zimatlan bölgelerinden yola çıkarak Meksika'da kırsal patronajın ne denli etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu araştırmaya göre, kırsal bölgelerde yaşayan halk devlete taleplerini iletme adına büyük fiziksel zorluklar çekmektedir (Holzner, 2007: 99). Bu zorluklar, yerel sivil toplum örgütlerinin zayıflığı da eklenince (Kurtz, 2004), kırsal bölgedeki insanların yaşamlarını etkileyecek önemli konularda (örneğin, kamusal arazilerin özelleştirilmesi) söz sahibi olmasının önüne geçmektedir (Holzner, 2007: 101).

Genel manada, kırsal bölgelerle ilgili son yıllarda "Zor Durumdaki Bölgeler ve Gruplar İçin Ulusal Plan" (COPLAMAR) ve "Ulusal Temel Gıda Şirketi" (CONASUPO) gibi girişimler ortaya çıkmış olsa da, Meksika'da yerel patronların

gücü hala devam etmekte, kırsal patronaj ilişkileri yerel halkın güçlenmesinin ve siyasi hayata tam manasıyla girmesinin önünde büyük bir engel teşkil etmektedir (Fox, 1994: 163).

Diğer yandan, Hellman'a (1994: 128) göre Meksika kentsel bölgeleri patronaj ilişkilerinin tipik bir örneğini vermektedir. Benzer şekilde, Haber (1990) Meksika'daki pek çok şehir hareketinin devletten yardım koparma maksatlı patronaj girişimleri olduğunu iddia etmektedir. 70 küsur yıllık hâkimiyeti döneminde Kurumsal Devrimci Parti (PRI), "Meksika usulü patronaj konusunda uzmanlaşmış, maddi yardımlar, siyasi karşılıklılık ve yaptıklarını ideolojik olarak meşrulaştırma mantığıyla hâkimiyetini sağlamıştır" (Shefner, 2001: 594). Aynı zamanda, Meksika'daki şehirleşme dalgası ve beraberinde gelen su, elektrik, kanalizasyon, yol hizmetleri ihtiyacı parti tarafından patronaj malzemesi olarak yoğun olarak kullanılmıştır (Shefner, 2001: 595).

Pek çok Meksika uzmanı, PRI'nın patronaj konusunda ne denli ileri gittiğinin altını çizmektedir (Fox, 1994: 166; Hellman, 1994: 136; Magaloni, 2006: 123; de la O, 2010: 6; Yarahuan, 2010: 1). Sosyal yardım programları kaynakları amaçlarından saparak, partici bir yaklaşımla dağıtılmış (de la O, 2010: 6), PRI'nın seçmeninin yoğun olduğu bölgeleri ödüllendiren, olmadığı bölgeleri cezalandıran bir anlayışla çıkış noktalarından derin bir biçimde ayrılmıştır (Magaloni, 2006: 149). Son yıllarda yapılan araştırmalar, PRI'nın parti makinaları sayesinde öncelikli olarak kendi seçmenini, sonrasında da kararsız seçmenleri hedef alacak şekilde yoğun patronaj ilişkilerine sahip olduğunun altını çizmektedir (Stokes vd., 2013: 51,59). 2000'li yılların başında sona eren PRI hegemonyasına rağmen, Meksika'daki bahsi geçen kentsel patronaj uygulamaları halen devam etmektedir. Montambeault'un (2011) çalışmasına göre sivil toplum kuruluşları ve bireysel demokratik girişimler bu patronaj ilişkilerinin önüne geçmede çok yetersiz kalmaktadır.

5.2. Venezüella

Venezüella'daki patronaj ilişkileri, süregelen siyasi kültürün olmazsa olmazıdır (McCoy ve Smith, 1995: 153; Castro, 2005: 117). Kırsal bölgelerde, yerel seçkinler (*caciques*) vatandaşlarla yoğun birebir siyasi ilişkilerini devam ettirmiş, partiler ve seçmen arasında arabulucu rolleri üstlenmiştir (Coppedge, 1993: 262). Kırsal Chacao bölgesinde Garcia-Guadilla ve Perez (2002) tarafından yapılan bir alan çalışması bu konuda ilginç bulgulara sahiptir. Caracas'a oldukça yakın olan Chacao kırsal bölgesindeki kadın belediye başkanı, halk tarafından bir anne figürü olarak görülmekte, devletle halk arasındaki problemleri çözen karizmatik bir lider olarak algılanmaktadır. Chacao örneği, bizlere kırsal patronaj ilişkilerindeki duygusal bağların önemini göstermektedir.

Araştırmacıların gösterdiği üzere, Venezüella'daki kırsal patronaj siyasi ortama hâkim olmaktadır. Patronaj ilişkileri çoğu zaman yolsuzlukla kol kola ilerlemekte, bu da kırsal bölgelerdeki adil siyasi rekabetin önüne geçmektedir (Coppedge, 1993). Chacao örneğinde görüldüğü üzere, yerel liderler seçmenlerin verdiği siyasi destek karşılığında, devlet-halk arası arabulucu roller üstlenmekte, insanların gözünde sorun çözücü bir role bürünmektedir.

Diğer yandan, Venezüella'daki kentsel patronaj ilişkileri ilginç ve kırsal bölgelerden bazı anlamlarda farklı yönler içermektedir. Örneğin, Wilpert'e (2003: 3) göre, Venezüella'nın petrole olan bağımlılığının en belirgin sonuçlarından biri olarak, kentsel nüfusta yerleşmiş bir patronaj mantığı bulunmaktadır. Benzer şekilde, Roberts'a (2003: 47-48) göre, petro-gelirler Venezüella devletine patronaj ilişkilerini yaratma ve sürdürme adına sürekli bir kaynak sağlamakta, bilhassa kentsel bölgelerde partici ağları genişletmekte açıkça kullanılmaktadır.

Bazı araştırmacılar, Hugo Chávez döneminde başlatılan bazı sosyal yardım programlarıyla patronaj ilişkileri arasında bir bağ kurmaktadır. Örneğin, Penfold-Becerra'ya (2007: 63) göre, Chávez'in ortaya çıkardığı sosyal yardım programları (*misiones*) partinin siyasi amaçlarına hizmet edecek şekilde, patronaj bağları etrafında dağıtılmıştır. Bu programlardan biri olan Mahalle-İçi Destek Programı (*Mision Barrio Adentro*) kentsel patronaj ilişkileri açısından öneme sahiptir. Bu program, 2003 yılında ülkenin fakir kesimlerine, bilhassa da şehirlerin gecekondu mahallelerine sağlık hizmetleri götürmek için başlatılmıştır (Penfold-Becerra, 2007: 64). Program, sağlık hizmetlerine ulaşımı kolaylaştırmış, yaklaşık 17 milyon fakir ve orta-sınıf insanın bu hizmetlerden faydalanmasının yolunu açmıştır (Armada vd., 2009). Aynı zamanda program, pek çok Latin Amerika ülkesinde görülen neoliberal yaklaşımlara bir alternatif olmuştur (Muntaner vd., 2006). Ancak, Venezüella'daki pek çok sosyal yardım programı gibi *Mission Barrio Adentro* da patronaj ilişkilerinin etkisinde kalmış, Chávez hükümeti tarafından yoğun siyasi rekabetin yaşandığı kentsel bölgelerde ibreyi kendi partisine çevirmeye yarayacak bir araç olarak görülmüştür (Penfold-Becerra, 2007: 64, 79). *Mission Barrio Adentro'*yu takip eden *Missiones Mercal* (yerel, sübvanse edilmiş marketler), *Missiones Robinson* (yetişkinlerin okur-yazarlığını artıracak programlar) ve *Missiones Ribas* (lise derecesi almayı kolaylaştırıcı burs programları) pek çok Venezüellalının, bilhassa da toplumun fakir kesimlerinin yararına olmuştur (Stokes vd., 2013: 284-285). Ancak, bu programlarla ilgili yapılan akademik çalışmalar genel manada bu sosyal yardım programlarının patronaj için kullanıldığını ortaya çıkarmaktadır. Bu programların yanı sıra, ülkenin petrol gelirleri yoğun olarak patronaj ilişkilerini yaratmak ve devam ettirmek için kullanılmıştır. Hugo Chávez'in halefi Nicolás Maduro'nun şu ana kadarki yönetimi de bu uygulamalardan sapılmadığını bizlere göstermektedir.

6. Son değerlendirme ve sonuç

Bu çalışmada analiz edilen her bir ülke, Latin Amerika'daki patronaj ilişkilerini anlamamız açısından çok değerli olmuştur. Karşılaştırmalı bir yaklaşımla Latin Amerika'daki patronaj ilişkilerinde kır-kent ayrımıyla ilgili şu çıkarımlar yapılabilir:

Latin Amerika kırsalındaki patronaj ilişkileri makalenin teorik kısmında işlenmiş özellikleri barındıran bir yapıya sahiptir. Kolombiya örneğinde görüldüğü üzere, yerel seçkinler (*hacendados*) patronaj ilişkilerini bireysel iletişim ağları sayesinde yürütmektedir. Benzer şekilde, Nikaragua'da bireysel seviyede hediye alışverişleri kırsal patronajın önemli bir yönünü oluşturmaktadır. Venezüella örneği de, yerel patronların halkla yüz-yüze iletişimi tercih ettiğini ve seçmenlere oyları karşılığında seçici ayrıcalıklar tanıdığını göstermektedir.

Buna ek olarak, "yazılı olmayan karşılıklı destek sistemleri", Kolombiya örneğinde görüldüğü üzere kırsal patronajın devam etmesinde büyük öneme sahiptir. Maddi desteğin yanı sıra, yerel seçkinler halk için güvenlik sağlamayı da taahhüt etmektedir. Benzer şekilde, Nikaragua örneğinde görüldüğü gibi, yerel liderler seçmenlere hastalık ve ekonomik zorluklar durumunda yardımcı olabilmektedir. Meksika'daki yerel seçkinler (*caciques*) halk ve siyasi partiler arasında aracı olarak bulunmaktadır. Benzer olarak, Venezüella'da yerel siyasiler devlet ve halk arasında köprü görevi görmektedir. Genel manada, kırsal patronaj ilişkilerinde gözlemlenen duygusal bağlar Latin Amerika'da açık bir şekilde öne çıkmaktadır. Aynı zamanda, tüm bu örneklerin hepsinde, siyasi partiler yerelden destek almak için yerel seçkinleri kullanma yoluna gitmektedir. Üstelik kırsalda son yıllarda görülen bazı sivil toplum oluşumlarına rağmen, patronaj ilişkileri bu ülkelerde hala geçerliliğini korumaktadır.

Diğer yandan, Latin Amerika'daki kent patronaj ilişkileri de bizlere teorik çerçeveyle paralel ipuçları sunmaktadır. Örneğin, şehirlerdeki parti temsilcilerinin halk tarafından algılanması, kırsal bölgelere göre daha heterojen ve dalgalıdır. Arjantin örneğinde görüldüğü üzere, parti "arabulucuları" kendi kısıtlı yakın çevrelerince övgüye layık görülürken, geri kalanlarca kötü ve yozlaşmış olarak algılanmaktadır. Bunun yanında, kentsel bölgelerde seçmenler, ideolojik ve duygusal yaklaşımların yanında, yoğun olarak maddi kaygılarla da seçimlerini yapmaktadır. Arjantin örneğinde bu açıkça ortaya koyulmuştur. Benzer şekilde, Brezilya'da seçmen pragmatik ve maddi bağlarla partileri desteklemektedir. Meksika'da da pek çok sivil toplum kuruluşu maddi karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, kritik ekonomik kaynaklara ulaşma karşılığında siyasi destek sözü vermektedir.

Kırsal patronajda daha yoğun görülen duygusal bağlar, kentsel bölgelerde yerini parti temsilcileri ve seçmen arasında devamlı birbirini kontrol etmeye dayalı ve gerektiğinde ceza mekanizmalarını (maddi yardımı kesme vs. siyasi desteğini çekme) çalıştıran mantığa bırakmaktadır. Arjantin örneğinde bu açıkça görülmektedir. Benzer şekilde, PRI'nın hüküm sürdüğü dönemde Meksika'da kaynaklar parti destekçilerini ödüllendirici, muhalifleri cezalandırıcı şekilde dağıtılmıştır. Venezüella'daki Chávez döneminde de sosyal yardım programları siyasi rekabetin yoğun yaşandığı kentsel bölgelere yığılarak, parti desteği amaçlanmıştır.

Sonuç olarak, Latin Amerika siyasi coğrafyasında patronaj ilişkileri adeta bir sabit olarak kendine yer bulmaktadır. Bu makale, bu önemli siyasi olgunun kırsal ve kentsel formlardaki farklılıklarına dikkat çekmek amacıyla yazılmıştır. Daha önce de belirtildiği üzere, ortada bir siyah-beyaz ayrımı varmışçasına bir yaklaşım sergilemek doğru olmayacaktır. Elbette, kırsal ve kentsel patronaj ilişkilerinde pratikte benzeşen yönler vardır. Parti makinaları, kırsal bölgelerde de yaygınlaşmaya başlamakta, diğer yandan şehirlerin "çevre" bölgeleri (varoşlar) coğrafi mahrumiyet ve ekonomik geri kalmışlık nedeniyle kırsal patronaj ilişkilerini andırır özellikler sergilemektedir. Kısaca, patronaj ilişkilerindeki kır ve kent formları birbirinden tamamen ayrı olgular olmaktan ziyade, az da olsa bazı kesişmeleri bulunan iki küme ya da bir sürekli-dizinin iki ucu gibi değerlendirilmelidir.

Diğer yandan, makalede sunulan ampirik bulgular, Latin Amerika örneğinde derinlemesine analizler yapılması sonucu bu iki tür patronaj ilişkisinin analitik ayrımlarının yeterince birbirinden farklı olduğunu bizlere göstermektedir. Özetle, kırsal patronaj ilişkileri saygı ve sadakat çerçevesine dayalı normatif bağlar içermekte, Weber'ci "geleneksel otorite"ye sırtını dayamakta, yerel "patron" ve halk arasında görece duygusal bağların yoğun olduğu bir duruma tekabül etmektedir. Kentsel patronaj ilişkileri ise, Downs'çu bir yaklaşımla siyasi partiler arası rekabetçi, maddi bağların ve maddi karşılıklılığın daha öne çıktığı durumlar olarak öne çıkmaktadır.

Patronaj ilişkilerinin bu yaklaşımla, ülkelerin ulusal ve yerel dinamiklerini ele alacak şekilde derinlemesine incelenmesi, bu ilişkileri ve aynı zamanda ülkelerin siyasi sistemlerini, demokrasilerinin başarısını ve kalkınma (veya kalkınamama) durumlarını anlamamız açısından büyük öneme sahiptir. Bu mantıkla hazırlanan bu çalışma, Latin Amerika örneğinden yola çıkarak karşılaştırmalı bir analiz sunmayı amaçlamış ve bu şekilde hâlihazırdaki literatüre katkıda bulunmayı hedeflemiştir.

Kaynaklar

ALAMDARI, K. (2005), "The Power Structure of the Islamic Republic of Iran: Transition from Populism to Clientelism, and Militarization of the Government", *Third World Quarterly,* 26 (8), 1285-1301.

ANDERSON, C. W. (1967), *Politics and Economic Change in Latin America*, Van Nostrand: Princeton, N.J.

ANSELL, A. ve MITCHELL, K. (2011), "Models of Clientelism and Policy Change: The Case of Conditional Cash Transfer Programmes in Mexico and Brazil", *Bulletin of Latin American Research,* 30 (3): 298-312.

ARMADA, F., MUNTANER, C., CHUNG, H., WILLIAMS-BRENNAN, L. ve BENACH, J. (2009), "Barrio Adentro and the Reduction of Health Inequalities in Venezuela: An Appraisal of the First Years", *International Journal of Health Services,* 39 (1): 161 – 187.

AUYERO, J.(1999), "From the client's point of view: How poor people perceive and evaluate political clientelism", *Theory and Society,* 28: 297-334.

AUYERO, J. (2000), "The Logic of Clientelism in Argentina: An Ethnographic Account", *Latin American Research Review,* 35 (3): 55-81.

BAIOCCI, G. (2003), *Radicals in Power: The Workers' Party (PT) and Experiments in Urban Democracy in Brazil*. Zed Books: London, UK.

BRACHET-MARQUEZ, V.(1992), "Explaining Sociopolitical Change in Latin America: The Case of Mexico", *Latin American Research Review,* 27 (3): 91-122.

BRUSCO, V., NAZARENO, M. ve STOKES, S. (2004), "Vote Buying in Argentina", *Latin American Research Review,* 39 (2): 66-88.

BURGWAL, G.(995), *Struggle of the Poor: Neighborhood Organization and Clientelist Practice in a Quito Squatter Settlement*. Amsterdam: CEDLA.

CALLAHAN, W (2005), "Social Capital and Corruption: Vote Buying and the Politics of Reform in Thailand", *Perspectives on Politics,* 3 (3): 495-508.

CALVO, E. ve MURILLO, M. (2004), "Who Delivers? Partisan Clients in the Argentine Electoral Market", *American Journal of Political Science,* 48 (4): 742–757.

CAMERON, J. (2005), "Municipal Democratization in Rural Latin America: Methodological Insights from Ecuador", *Bulletin of Latin American Research,* 24 (3): 367–390.

CARROLL, T. ve BEBINGTON, A. (2000), "Peasant Federations and Rural Development Policies in the Andes", *Policy Sciences,* 33 (3/4): 435-457.

CASTRO, A. (2005), "Privatization and Democracy in Venezuela", *Latin American Perspectives,* 32 (3): 112-124.

CHAVES, M. (2002), "Organizational Empowerment versus Clientelism", *Latin American Perspectives,* 29 (5): 7-19.

COLBURN, F. (1984), "Rural Labor and the State in Postrevolutionary Nicaragua", *Latin American Research Review,* 19 (3): 103-117.

COPPEDGE, M.(1993), "Parties and Society in Mexico and Venezuela: Why Competition Matters", *Comparative Politics,* 25 (3): 253-274.

COPPEDGE, M. (2001), "Latin American Parties: Political Darwinism in the Lost Decade", in Larry Diamond ve Richard Gunther (eds.), *Political Parties and Democracy*, The Johns Hopkins University Press: Baltimore, MD.

CORSTANGE, D. (2011), *Ethnic Clientelism in the Middle East* Book Draft, can be found at http://www.bsos.umd.edu/gvpt/corstange/doc/book.pdf.

COX, G.ve McCUBBINS, M. (1986), "Electoral Politics as a Redistributive Game", *Journal of Politics*, 48 (2): 370-89.

CROISSANT, A. ve MERKEL, W. (2011), "Political Party Formation in Presidential and Parliamentary System", *Institute for Political Science of the University of Heidelberg Paper.*

DE LA O, A. (2010), "Do Conditional Cash Transfers Affect Electoral Behavior? Evidence from a Randomized Experiment in Mexico", presented in *Redistribution, Public Goods & Political Market Failures* at Yale University on April 9-10, 2010, sponsored by the Georg Walter Leitner Program in International and Comparative Political Economy.

DIAZ-CAYEROS, A., MAGALONI, B. ve WEINGAST, B. (2002), "The erosion of one-party rule: Clientelism, portfolio diversification and electoral strategy". Paper prepared for delivery at the 2002 Annual Meeting of the American Political Science Association, Boston, August 29-September 1.

DIXIT, A. ve LONDREGAN, J. (1995), "Redistributive Politics and Economic Efficiency", *American Political Science Review*, 89: 856-866.

DUGAS, J. (2003), "The Emergence of Neopopulism in Colombia? The Case of Álvaro Uribe", *Third World Quarterly*, 24 (6): 1117-1136.

ESCOBAR, C. (2002), "Clientelism and Citizenship: The Limits of Democratic Reform in Sucre, Colombia", *Latin American Perspectives*, 29 (5): 20-47.

FINAN, F. ve SCHECHTER, L. (2011), "Vote-Buying and Reciprocity", *NBER Working Papers* No. 17411.

FOX, J. (1994), "The Difficult Transition from Clientelism to Citizenship: Lessons from Mexico", *World Politics*, 46 (2): 151-184.

GARCIA-GUADILLA, M. ve PEREZ, C. (2002), "Democracy, Decentralization, and Clientelism: New Relationships and Old Practices", *Latin American Perspectives*, 29 (5): 90-109.

GAY, R.(1990), "Popular Incorporation and Prospects for Democracy: Some Implications of the Brazilian Case", *Theory and Society*, 19 (4): 447-463.

GAY, R.(1999), "The Broker and the Thief: A Parable (Reflections on Popular Politics in Brazil)", *Luso-Brazilian Review*, 36 (1): 49-70.

GAY, R. (2006), "The Even More Difficult Transition from Clientelism to Citizenship: Lessons from Brazil", in Patricia Fernandez-Kelly ve Jon Shefner (eds.) *Out of the Shadows: Political Action and the Informal Economy in Latin America*. Pennsylvania State University Press: University Park, PA.

GEORGE, A.L. veBENNETT, A. (2005), "The Method of Structured, Focused Comparison", in George, A.L. ve Bennett, A., *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*, Cambridge, MA: MIT Press.

GERRING, J. (2008), "Case Selection for Case-Study Analysis: Qualitative and Quantitative Techniques" in J.M. Box-Steffensmeier, H. Brady ve D. Collier (Eds.) *The Oxford Handbook of Political Methodology*, Oxford University Press, 645-684.

GONZALEZ-OCANTOS, E., DE JONGE, C., MELENDEZ, C., OSORIO, J. ve NICKERSON, D. (2010), "Vote Buying and Social Desirability Bias: Experimental Evidence from Nicaragua", presented in *Redistribution, Public Goods & Political Market Failures* at Yale University on April 9-10, 2010, sponsored by the Georg Walter Leitner Program in International and Comparative Political Economy.

GRZYMALA-BUSSE, A. (2008), "Beyond Clientelism: Incumbent State Capture and State Formation" *Comparative Political Studies*, 41 (4/5): 638-673.

GUZMAN, L.ve SCHOLTBACH, A. (2008), *Democracia y Partidos en Nicaragua*. Netherlands Institute for Multiparty Democracy: Managua, Nicaragua.

GWYNNE, R. ve KAY, C. (2014), *Latin America Transformed: Globalization and Modernity* (2.Ed.), Routledge: New York.

HABER, P. (1990), *Cardenas, Salinas, and urban popular movements in Mexico: the case of el Comite de Defensa Popular, General Francisco Villa de Durango*. mimeo.

HELLINGER, D. (1978), "Electoral Change in the Chilean Countryside: The Presidential Elections of 1958 and 1970", *The Western Political Quarterly* 31 (2): 253-273.

HELLMAN, J. (1994), "Mexican Popular Movements, Clientelism, and the Process of Democratization", *Latin American Perspectives,* 21 (2): 124-142.

HICKEN, A.(2007), "How effective are institutional reforms?", in F. C. Schaffer (ed.), *Elections for Sale: The Causes and Consequences of Vote Buying* Lynne Rienner Publishers: Boulder, CO.

HOEFLE, S. (2000), "Patronage and Empowerment in the Central Amazon", *Bulletin of Latin American Research,* 19 (4): 479-499.

HOLZNER, C. (2007), "The Poverty of Democracy: Neoliberal Reforms and Political Participation of the Poor in Mexico", *Latin American Politics and Society,* 49 (2): 87-122.

HOUTZAGER, P. (2001), "Collective Action and Political Authority: Rural Workers, Church, and State in Brazil", *Theory and Society,* 30 (1): 1-45.

JANOSCHKA, M., SEQUERA, J. ve SALINES, L. (2014), "Gentrification in Spain and Latin America: A Critical Dialogue", *International Journal of Urban and Regional Research,* 38 (4): 1234-1265.

KAUFMAN, R. (1974), "The Patron-Client Concept and Macro-Politics: Prospects and Problems". *Comparative Studies in Society and History,* 16 (3): 284-308.

KAY, C. (2001), "Reflections on Rural Violence in Latin America" Third World Quarterly, 22 (5): 741-775.

KEATING, M. (1999), *The Politics of Modern Europe: The State and Political Authority in the Major Democracies* (2nd ed.) Edward Elgar: Cheltenham, UK.

KEISER, R. (2001), "Political Machine", in *The Oxford Companion to Politics of the World*, 2nd ed., Oxford University Press: Oxford, UK.

KITSCHELT, H. (2000), "Linkages between Citizens and Politicians in Democratic Polities", *Comparative Political Studies,* 33 (6/7): 845-879.

KITSCHELT, H. ve WILKINSON, S. (2007), *Patrons, Clients and Policies: Patterns of Democratic Accountability and Political Competition*. Cambridge University Press: Cambridge, UK.

KURTZ, M. (2004), *Free Market Democracy and the Chilean and Mexican Countryside*. Cambridge University Press: Cambridge, UK.

LANDE, C. (1973), "Networks and Groups in Southeast Asia: Some Observations on the Group Theory of Politics". *American Political Science Review* 67 (1): 103-127.

LAUTH, H. (2000), "Informal Institutions and Democracy". *Democratization,* 7: 21-50.

LEMARCHAND, R.ve LEGG, K. (1972), "Political Clientelism and Development: A Preliminary Analysis", *Comparative Politics,* 4 (2): 149-78.

LERNER, D. (1958), *The Passing of Traditional Society,* Free Press: New York, NY.

LEVITSKY, S. ve WAY, L. (2012), "Beyond Patronage: Violent Struggle, Ruling Party Cohesion, and Authoritarian Durability", *Perspectives on Politics,* 10 (November): 869-889.

LINDBERG, S.ve MORRISON, M. (2008), "Are African Voters Really Ethnic or Clientelistic? Survey Evidence from Ghana" *Political Science Quarterly,* 123 (1): 95- 122.

LUNA, J. ve MARDONES, R. (2010), "Distributive Politics in a Non Machine Party System: The Allocation of Targeted Social Funds and Subsidies in Chile (2000-2008)", presented in *Redistribution, Public Goods & Political Market Failures* at Yale University on April 9-10,

2010, sponsored by the Georg Walter Leitner Program in International and Comparative Political Economy.

MAGALONI, B. (2006), *Voting for Autocracy: Hegemonic Party Survival and its Demise in Mexico*, Cambridge University Press: New York, NY.

MAGALONI, B., DIAZ-CAYEROS, A. ve ESTEVEZ, F. (2007), "Clientelism and Portfolio Diversification: A Model of Electoral Investment with Applications to Mexico". In Herbert Kitschelt and Steven I. Wilkinson (eds.) *Patrons, Clients, and Policies: Patterns of Democratic Accountability and Political Competition*. Cambridge University Press: Cambridge, UK.

MANZETTI, L. ve WILSON, C. (2007), "Why Do Corrupt Governments Maintain Public Support?" *Comparative Political Studies*, 40 (8): 949-970.

MARTZ, J. (2000), "Political Parties and Candidate Selection in Venezuela and Colombia", *Political Science Quarterly* 114 (4): 639-659.

McCOY, J. ve SMITH, W. (1995), "Democratic Disequilibrium in Venezuela" *Journal of Inter-American Studies and World Affairs*, 37 (2): 113-179.

MEDINA, L. ve STOKES, S. (2007), "Monopoly and Monitoring: An Approach to Political Clientelism." In Herbert Kitschelt and Steven I. Wilkinson (eds.) *Patrons, Clients, and Policies: Patterns of Democratic Accountability and Political Competition*. Cambridge University Press: Cambridge, UK.

MONTAMBEAULT, F. (2011), "Overcoming Clientelism Through Local Participatory Institutions in Mexico: What Type of Participation?", *Latin American Politics and Society*, 53 (1): 91–124.

MUNTANER, C., SALAZAR, R., BENACH, J. ve ARMADA, F. (2006), "Venezuela's Barrio Adentro: An Alternative to Neoliberalism in Health Care", *International Journal of Health Services*, 36 (4): 803 – 811.

NICHTER, S. (2008), "Vote Buying or Turnout Buying? Machine Politics and the Secret Ballot", *American Political Science Review*, 102 (1): 19-31.

PENFOLD-BECERRA, M. (2007), "Clientelism and Social Funds: Evidence from Chávez's Misiones", *Latin American Politics and Society*, 49 (4): 63-84.

POWELL, J.D. (1970), "Peasant Society and Clientelistic Politics". *American Political Science Review*, 64 (2): 411-425.

ROBERTS, K. (2002), "Social Inequalities without Class Cleavages in Latin America's Neoliberal Era", *Studies in Comparative International Development*, 36 (4): 3-33.

ROBERTS, K. (2003), "Social Correlates of Party System Demise and Populist Resurgence in Venezuela", *Latin American Politics and Society*, 45 (3): 35-57.

RONIGER, L. (1987), "Caciquismo and Coronelismo: Contextual Dimensions of Patron Brokerage in Mexico and Brazil", *Latin American Research Review*, 22 (2): 71-99.

SALCEDO, R. (2010), "The Last Slum: Moving from Illegal Settlements to Subsidized Home Ownership in Chile". Urban Affairs Review, 46 (1): 90-118.

SANGSTER, J. (2003), "Action and Aftermath: The State, Clientelism, and the International System in Nicaragua's Sandinista Revolution" Review of *States, Ideologies, and Social Revolutions: A Comparative Analysis of Iran, Nicaragua, and the Philippines* by Misagh Parsa; *Peasants in Arms: War and Peace in the Mountains of Nicaragua, 1979-1994* by Lynn Horton; *Women and the State in Post-Sandinista Nicaragua* by Cynthia Chávez Metoyer, *Latin American Perspectives* 30 (4): 120-125.

SCHAFFER, F. (2007), *Elections for Sale: The Causes and Consequences of Vote Buying* (ed.) Lynne Rienner Publishers: Boulder, CO.

SCHMIDT, S. (1974), "La Violencia Revisited: The Clientelist Bases of Political Violence in Colombia", *Journal of Latin American Studies*, 6 (1): 97-111.

SCOTT, J. (1972), "Patron-Client Politics and Political Change in Southeast Asia". *American Political Science Review*, 66 (1): 91-113.

SCOTT, R. (1967), "Political Elites and Political Modernization". In Seymour Lipset and Aldo Solari (eds.) *Elites in Latin America*. Oxford University Press: NewYork, NY.

SHEFNER, J. (2001), "Coalitions and Clientelism in Mexico" *Theory and Society* 30 (5): 593-628.

SOBEL, J. (2005), "Interdependent Preferences and Reciprocity", *Journal of Economic Literature*, 43 (2): 392-436.

STOKES, S. (2005), "Perverse accountability: A formal model of machine politics with evidence from Argentina", *American Political Science Review*, 99 (3): 315-325.

STOKES, S., DUNNING, T., NAZARENO, M. ve BUSCO, V. (2013), *Brokers, Voters, and Clientelism: The Puzzle of Distributive Politics*. Cambridge University Press: Cambridge, UK.

SZWARCBERG, M. (2010), "Who Monitors? Clientelism and Democratic Representation in Argentine Municipalities" presented in *Redistribution, Public Goods & Political Market Failures* at Yale University on April 9-10, 2010, sponsored by the Georg Walter Leitner Program in International and Comparative Political Economy.

THEOBALD, R. (1983), "The decline of patron-client relations in developed societies". *European Journal of Sociology*, 24: 136-147.

VILLAREAL, A. (2002), "Political Competition and Violence in Mexico: Hierarchical Social Control in Local Patronage Structures", *American Sociological Review*, 67 (4): 477-498.

WEBER, M. (1957), "Traditional Authority", in his *Theory of Social and Economic Organization*, Free Press: Glencoe, IL, 341-58.

WEYLAND, K. (1996), "Obstacles to Social Reform in Brazil's New Democracy", *Comparative Politics* 29 (1): 1-22.

WILPERT, G. (2003), "The Economics, Culture, and Politics of Oil in Venezuela", available at http://venezuelanalysis.com/analysis/74.

WILSON, J. (1961), "The Economy of Patronage", *Journal of Political Economy* 69(4): 369-380.

YARAHUAN, G. (2010), "Accountability institutions and Political Bias in Federal Social Programs in Mexico, 2000-2006" presented in *Redistribution, Public Goods & Political Market Failures* at Yale University on April 9-10, 2010, sponsored by the Georg Walter Leitner Program in International and Comparative Political Economy.

YOONG, P. ve CLOSSER, S. (2011), "Buying Out the Poor? Bolsa Familia and the 2010 Elections in Brazil" Middlebury University's MiddLab project, available at http://blogs.middlebury.edu/middlab/files/2111/05/Final.pdf.

Extended summary

Patron-client relationships in Latin America: A survey of rural-urban divide

Abstract

This article examines the evolution of patron-client relationships in Latin America through the prism of the rural-urban divide. In light of a theoretical discussion as well as an empirical investigation of clientelism in Latin America, specifically focusing on the cases of Mexico and Venezuela, the article underlines the differences between rural vs. urban forms of clientelism. This article maintains that, while rural and urban forms of clientelism should be analyzed conceptually on a continuum, they differ analytically substantially for further analysis. To this end, the article suggests that in rural modes of clientelism, normative bonds of deference and loyalty with a Weberian notion of "traditional authority" and affective ties between political patrons and clients are more observable whereas urban modes of clientelism usually yield Downsian competition between political machines with more coercive motives. This article demonstrates the need in the existing literature for more contextualized analyses that take into account differences between historical, socioeconomical, and political antecedents of rural vs. urban clientelism and their divergent political reflections and aims to contribute to the extant literature based on Latin American politics.

Key words: Patron-client relationships, Latin America, urbanization, rural-urban divide.

The pervasiveness of patron-client relationships in Latin America has caught the attention of many scholars. Yet, there is still fertile ground of research on many aspects of Latin American clientelism. This article examines the evolution of patron-client relationships in Latin America through the prism of the rural-urban divide. The article first explores the concept of clientelism, clarifies what we understand by "clientelism", and discusses our motivations to study patron-client relationships under many political contexts throughout the world. Then, the article conducts an extensive empirical analysis of Latin American clientelism. The article ensures that the cases selected in the empirical analysis are diverse cases for the sake of representativeness. While covering many cases in Latin America, the article specifically investigates the cases of Mexico and Venezuela to pinpoint the differences between rural vs. urban forms of clientelism. The article maintains that, while rural and urban forms of clientelism should be analyzed conceptually in a continuum, they differ analytically substantially for further analysis. To this end, the article suggests that in rural modes of clientelism, normative bonds of deference and loyalty with a Weberian notion of "traditional authority" and affective ties between political patrons and clients are more observable whereas urban modes of clientelism usually yield Downsian competition between political machines with more coercive motives. This article demonstrates the need in the existing literature for more contextualized analyses that take into account differences between historical, socioeconomical, and political antecedents of rural vs. urban clientelism and their divergent political reflections in Latin America and beyond and aims to contribute to the clientelism literature.